

Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги

24.05.2017 19:32

[Чоп этиш версияси](#)

Қадимий ёзма манбаларни сақлаш, тадқиқ ва тарғиб қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори

Мустақиллик йилларида халқимизнинг қадимий тарихи ва бой маданиятини тиклаш, буюк алломаларимиз, азиз-авлиёларимизнинг илмий, диний ва маънавий меросини ҳар томонлама чуқур ўрганиш ва тарғиб этиш, муқаддас қадамжоларини обод қилиш, ёш авлодни уларнинг эзгу анъаналари руҳида тарбиялаш бўйича улкан ишлар амалга оширилди ва изчил давом эттирилмоқда.

Айни вақтда маънавий-маърифий соҳадаги ислохотлар самарасини ошириш зарурати бу йўналишдаги ишларни сифат жиҳатидан янги босқичга кўтаришни талаб этмоқда. Бу борада нафақат мамлакатимиз, балки жаҳон миқёсида ғоят ноёб ҳисобланган, ЮНЕСКОнинг Бутунжаҳон маданий мероси рўйхатига киритилган қўлёзмалар фондига эга бўлган Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти, шунингдек, қадимий ёзма манбалар фондига эга бўлган муассасалар фаолиятини такомиллаштириш муҳим аҳамият касб этади.

Айниқса, ушбу нуфузли илмий-тадқиқот муассасалари олдида қўлёзмаларни сақлаш, таъмирлаш, мавжуд фондларни бойитиб бориш, тарихий манбалар билан ишлаш учун маҳаллий ва хорижий тадқиқотчиларга қулай шароитлар яратиш, тарихий-маданий меросимиз намуналарини ҳар томонлама чуқур ўрганиш, буюк аллома ва мутафаккирларимизнинг жаҳон илм-фани ва цивилизацияси ривожига қўшган беқиёс ҳиссасини тарғиб этиш, шу асосда юртдошларимиз, аввало, ёш авлодимизни халқимизнинг буюк маънавий меросига ҳурмат, она юртимизга меҳр ва садоқат руҳида тарбиялашга қаратилган ишларнинг натижадорлигини тубдан ошириш бўйича долзарб вазифалар турганини алоҳида таъкидлаш лозим.

Ана шу вазифаларни самарали ҳал этиш мақсадида:

1. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Тошкент ислом университетининг Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтини (кейинги ўринларда Институт деб аталади) қадимий қўлёзмалар, тарихий-маданий аҳамиятга эга бўлган замонавий ёзма манбаларни сақлаш, ўрганиш, илмий асосда тадқиқ этиш ва тарғиб қилиш бўйича мамлакатимиздаги етакчи илмий-тадқиқот муассасаси этиб белгилаш тўғрисидаги таклифи маъқуллансин.

2. Қуйидагилар Институтнинг асосий вазифалари этиб белгилансин:

Шарқ қўлёзмалари фондини сақлаш, таъмирлаш, бойитиш ва муайян тизимга келтириш, араб ёзувидаги турли мавзуларга оид ёзма ёдгорликлар ва эпиграфика намуналарини тадқиқ қилиш, уларни асл ҳолида ҳамда ўзбек ва хорижий тилларда илмий изоҳлар, таржималар билан нашр этиш, илмий муомалага киритиш;

бой тарихий, илмий, маънавий-интеллектуал меросимизни сақлаш, илмий таҳлил қилиш, унинг мазмун-моҳияти ва аҳамияти ҳақида соҳа мутахассисларига, тегишли таълим йўналишларида таҳсил олаётган ўқувчи ва талабаларга батафсил маълумот бериб бориш, буюк аллома ва мутафаккирларимиз асарларини дунё ҳамжамияти ўртасида кенг тарғиб этиш, замонавий илм-фан, маънавият ва амалиёт ривожига ундан самарали фойдаланиш ва келгуси авлодларга етказиш;

аҳолида сақланаётган қадимий ноёб қўлёзмалар, чет эл фондларидаги мавжуд асарлар нусхаларини айирбошлаш ёки олиш ҳисобидан Институтнинг қўлёзма ва ёзма манбалар фондидини бойитиб бориш;

ўрта асрларда ҳозирги Ўрта Осиё ҳудудида яшаб ижод қилган аллома ва мутафаккирларнинг математика, астрономия, физика каби аниқ фанлар, медицина, кимё, география сингари табиий фанлар, тарих, адабиёт, фалсафа ва бошқа ижтимоий фанлар, ислом дини ва илоҳиётга оид меросини тадқиқ қилишни кенгайтириш ва чуқурлаштириш;

матншунослик, адабий манбашунослик, тилшунослик, фалсафа, маданият тарихи соҳаларида миллий маданий меросимизнинг ҳали ўрганилмаган қўпгина қатламларини очиб беришга йўналтирилган илмий тадқиқотларга алоҳида эътибор қаратиш;

Тошкент давлат шарқшунослик институти, Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Тошкент ислом университети каби мазкур соҳада фаолият кўрсатадиган олий таълим муассасалари билан биргаликда қўлёзмалар билан ишлаш малакасига эга бўлган ёш мутахассисларни режа асосида мақсадли тайёрлаш ва Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти илмий-тадқиқот фаолиятига жалб қилиш;

Тошкент давлат шарқшунослик институти, Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Тошкент ислом университети сингари олий таълим муассасаларининг ихтисослик кафедралари битирувчилари ҳисобидан Институтнинг кадрлар таркибини янгилаб бориш, қўлёзмалар билан ишлаш кўникмасига эга бўлган ёш кадрлар захирасини шакллантириш;

хорижий Шарқ мамлакатлари тарихи, ривожланиш босқичлари, ҳозирги кунда ушбу давлатларда кечаётган сиёсий, иқтисодий ва маданий жараёнларни уларнинг Ўзбекистон Республикаси билан икки томонлама ва қўп томонлама муносабатлари нуқтаи назаридан ўрганиш;

Ўзбекистон Республикасининг турли ташкилотларида сақланаётган араб ёзувидаги қўлёзма асарлар, тошбосма китоблар ва тарихий ҳужжатларнинг сақланиш ва таъмирланиш ҳолатини мониторинг қилиш ва уларнинг электрон базасини яратиш.

3. Қуйидагилар Институт фаолиятини молиялаштиришнинг асосий манбалари этиб белгилансин:

Институтни сақлаш билан боғлиқ харажатлар учун ажратиладиган бюджет маблағлари;

Ўзбекистон Республикаси Фан ва технологиялар агентлиги томонидан ўтказиладиган танловларнинг натижалари бўйича ажратиладиган грантлар, жумладан, мақсадли грантлар;

тадбиркорлик фаолиятдан, жумладан, ноширлик фаолиятдан тушадиган маблағлар, халқаро молиявий институтлар, хорижий ташкилотлар, донор мамлакатлар ва ташкилотларнинг грантлари, шунингдек, ҳомийлик хайриялари ва қонун ҳужжатлари билан тақиқланмаган бошқа манбалар.

4. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси, Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари бўйича қўмита, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ва Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонасининг мамлакатимизда турли манбаларда сақланаётган ноёб ва қимматли қўлёзма асарлар, тошбосма китоблар ва тарихий ҳужжатларни аниқлаш ва таҳлил қилиш, шунингдек, аҳолида сақланаётган шундай китобларни сотиб олиш ва Институтда жамланилишини таъминлаш мақсадида экспертлар гуруҳи ҳамда комиссия тузиш ҳақидаги таклифлари маъқуллансин.

5. Қуйидагилар:

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти фондидини аҳолида сақланаётган ноёб қўлёзма, тошбосма китоблар ва тарихий ҳужжатлар ҳисобига бойитиш

07.07.2017 ЎзА - Қадимий ёзма манбаларни сақлаш, тадқиқ ва тарғиб қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида бўйича экспертлар гуруҳи (кейинги ўринларда Экспертлар гуруҳи деб аталади) таркиби 1-иловага мувофиқ;

Аҳолида сақланаётган қўлёзма, тошбосма китоблар ҳамда тарихий ҳужжатларни баҳолаш ва сотиб олиш бўйича комиссия (кейинги ўринларда Комиссия деб аталади) таркиби 2-иловага мувофиқ;

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти фондидаги 2017-2021 йилларда нашр этилиши режалаштирилаётган қўлёзма асарлар рўйхати 3-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

6. Белгилаб қўйилсинки:

аҳолида сақланаётган ноёб қўлёзма, тошбосма китоблар ва тарихий ҳужжатлар Илмий-техник фаолиятни қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамғармаси маблағлари ҳисобидан Фан ва технологиялар бўйича Давлат комиссияси (кейинги ўринларда Давлат комиссияси деб аталади) томонидан белгиланган тартибда тасдиқланадиган Низомга асосан харид қилинади;

Экспертлар гуруҳи ҳамда Комиссиянинг тегишли хулосалари, аҳолида сақланаётган, сотиб олиниши режалаштирилаётган ноёб қўлёзма, тошбосма китоблар ва тарихий ҳужжатлар рўйхати, шунингдек, уларни харид қилиш бўйича тавсия этилган нархлар Давлат комиссияси томонидан тасдиқланишга асос бўлади;

қадимий ёзма манбалар билан ишлашнинг ўзига хос мураккаб хусусиятларини, бу иш юқори илмий малака ва қўникмаларни талаб қилишини инобатга олиб, Институтнинг қадимий қўлёзмаларни реставрация қилиш ва сақлаш билан шуғулланувчи ходимларининг ойлик иш ҳақига 30 фоиз миқдорда қўшимча устама ҳақ тўланади.

7. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси:

бир ой муддатда Экспертлар гуруҳи ва Комиссия тўғрисидаги низомларни ишлаб чиқсин ва тасдиқласин;

икки ой муддатда Институт фаолиятини такомиллаштиришга оид аниқ чора-тадбирлар ишлаб чиқсин ва тасдиқласин.

8. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги Институтда сақланаётган қадимий қўлёзмалар энг замонавий халқаро стандартларга мувофиқ сақланиши ва босқичма-босқич реставрация қилинишини таъминлаш учун 2017 йилда Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетидан ижтимоий соҳага ажратилган маблағлар доирасида маблағ ажратсин, 2018 йилдан бошлаб ана шу ишлар учун зарур маблағни Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетидан параметрларида назарда тутсин.

9. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг Институтдаги фото ва реставрация лабораторияларини замонавий юқори технологик асбоб-ускуналар билан жиҳозлаш ҳамда Институтда Шарқ қўлёзмалари музейини ташкил этиш тўғрисидаги таклифи маъқуллансин.

10. Белгилаб қўйилсинки:

Институт фондида сақланаётган қадимий қўлёзмаларни босқичма-босқич реставрация қилиш учун зарур реактивлар ва сарфланувчи материалларни сотиб олиш ҳамда Институтнинг фото ва реставрация лабораторияларини замонавий юқори технологик асбоб-ускуналар билан жиҳозлаш учун маблағлар Илмий-техник фаолиятни қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамғармаси ҳисобидан ўрнатилган тартибда ажратилади;

Институтда Шарқ қўлёзмалари музейини ташкил этиш ва уни жиҳозлаш билан боғлиқ харажатлар Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси ва Институтнинг бюджетдан ташқари маблағлари ҳисобидан қопланади.

11. Давлат комиссияси Институтда ноёб қўлёзма асарларни ўрганиш бўйича ишларни ташкил этиш учун илмий жиҳатдан асосланган тадқиқотларга ҳар йиллик давлат буюртмаси ўрнатилган тартибда тасдиқланишини таъминласин.

Ўзбекистон Республикаси Фан ва технологиялар агентлиги Давлат комиссияси томонидан ҳар йили тасдиқланадиган давлат буюртмасида белгиланган илмий тадқиқотларга давлат илмий-техника дастурлари доирасидаги илмий-техник лойиҳаларга ажратиладиган бюджет маблағлари ҳисобидан мақсадли грантлар ажратилишини таъминласин.

12. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Фан ва технологиялар агентлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳамда бошқа манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда бир ой муддатда ўзлари қабул қилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ушбу қарорга мувофиқлаштирилишини таъминласин.

13. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири А.Арипов ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси А.Юнусходжаев зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти

Ш.МИРЗИЁЕВ

Тошкент шаҳри, 2017 йил 24 май

* * *

**Ўзбекистон Республикаси Президентининг
“Қадимий ёзма манбаларни сақлаш, тадқиқ
ва тарғиб қилиш тизимини янада такомиллаштириш
чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорига**

ШАРҲ

Мустақилликнинг дастлабки йилларидан бошлаб кўп асрлик маданий ва илмий ютуқларимиз акс этган ёзма ёдгорликларни сақлаш, ўрганиш ва тарғиб қилишга катта эътибор берилмоқда.

Ўзбекистонда асрлар давомида Марказий Осиё бўйича энг бой қўлёзма мерос жамланган бўлиб, унинг салмоқли қисми Ўзбекистон Фанлар академиясининг Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтида сақланади. Ҳар бири улкан маънавий обида, маданият дурдонаси бўлган бу қўлёзмалар фонди жаҳон миқёсида беқиёс аҳамиятга эга бўлган бебаҳо хазинадир. Мазкур фонд 2000 йилда ноёб илмий ва маданий объектлардан бири сифатида ЮНЕСКОнинг Бутунжаҳон маданий мероси рўйхатида киритилган. Институтнинг қўлёзмалар фонди олти алоҳида бўлимдан ташкил топган бўлиб, араб, форс, эски ўзбек тили ва бошқа шарқ тилларида битилган 26 минг жилд қўлёзма, 39 минг жилд тошбосма китоблар ва 10 мингга яқин тарихий ҳужжатлардан ташкил топган.

Мазкур илм даргоҳида нафақат илмий-тадқиқот ишлари, балки қўлёзмаларни сақлаш, таъмирлаш, фондни бойитиб бориш, шунингдек, маҳаллий ва хорижий тадқиқотчиларга манбалар билан ишлашлари учун зарур шарт-шароитлар яратиш каби кенг қамровли ишлар олиб борилади.

Миллий ўзликни англаш, тарихий хотира давомийлигини таъминлаш, улкан ёзма меросни асраб-авайлаш, бойитиб бориш ва тадқиқ қилиш ҳамда маданий ва маънавий қадриятларни оммалаштириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Қадимий ёзма манбаларни сақлаш, тадқиқ ва тарғиб қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори қабул қилинди.

Ушбу қарор ёш авлодни ватанпарварлик ва бой тарихимизга чуқур ҳурмат руҳида тарбиялаш ҳамда Ўзбекистоннинг жаҳон илм-фани ва маданияти ривожига улкан ҳисса қўшган мамлакат сифатидаги халқаро обрў-эътиборини янада мустаҳкамлаш, бой ёзма меросимизни сақлаш, ўрганиш ва кенг тарғиб қилиш ишларини янги сифат босқичига кўтаришга йўналтирилган.

Мазкур қарор билан Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг Шарқшунослик институти қадимий қўлёзмалар, тарихий-маданий аҳамиятга эга бўлган бошқа ёзма манбаларни сақлаш, ўрганиш, илмий асосда тадқиқ этиш ва тарғиб қилиш бўйича мамлакатимиздаги етакчи илмий-тадқиқот муассасаси этиб белгилангани унинг дунёдаги етакчи шарқшунослик марказларидан бири сифатидаги мавқеини мустаҳкамлайди. Шу билан бирга, қарорда Институтнинг илмий ва ташкилий фаолиятини такомиллаштиришга қаратилган қатор чора-тадбирлар кўзда тутилган. Жумладан, замонавий талаблар асосида Институтнинг асосий вазифа ва фаолиятининг устувор йўналишлари белгилаб берилган. Улардан бири институт фондларини сақлаш ва аҳоли қўлида сақланаётган қўлёзма ва бошқа ёзма ёдгорликларни харид қилиш ҳисобидан бойитишни назарда тутди. Шу мақсадда ёзма ёдгорликларни тўплаш, баҳолаш ва сотиб олиш билан шуғулланадиган экспертлар гуруҳи ва махсус комиссия тузилмоқда.

Шунингдек, Ўрта асрларда Марказий Осиё ҳудудидан етишиб чиққан аллома ва мутафаккирларнинг илм-фаннинг аниқ, табиий, гуманитар соҳалари ва ислом илмлари бўйича яратган асарлари тадқиқини кенгайтириш ва чуқурлаштириш ҳамда уларни асл матн ва илмий изоҳли таржима шаклида нашр этиб, таълим-тарбия жараёнига жорий этиш ва илмий муомалага киритиш ишларига алоҳида урғу берилган.

Шу билан бирга, қарорда институтнинг турдош олий таълим муассасалари билан ҳамкорликда қўлёзма манбалар билан ишлаш малакасига эга ёш кадрларни тайёрлаш ишига алоҳида эътибор қаратилган.

Қарорда Институтнинг хорижий Шарқ мамлакатлари тарихи, ривожланиш босқичлари, ҳозирги кунда ушбу давлатларда кечаётган сиёсий, иқтисодий ва маданий жараёнларни уларнинг Ўзбекистон Республикаси билан икки томонлама ва кўп томонлама муносабатлари нуқтаи назаридан ўрганиш борасидаги илмий тадқиқотлар қўламини янада кенгайтириш борасидаги вазифалар аниқ белгилаб берилган.

Дунё миқёсида қўлёзмаларни сақлаш ва реставрация қилишга бўлган эътиборнинг тобора ортиб бораётганини ҳисобга оладиган бўлсак, қарорда Институтнинг фото ва реставрация лабораториялари моддий-техник базасини мустаҳкамлаш кўзда тутилгани алоҳида аҳамият касб этади. Бу борадаги ишларнинг самарали йўлга қўйилиши қўлёзмаларнинг умрини узайтириш ва ушбу лабораторияларни Ўзбекистондаги бошқа мавжуд фондлар учун намунавий пешқадам реставрация майдонига айлантириш имконини беради. Бундан ташқари, қадимий ёзма манбалар билан ишлашнинг ўзига хос мураккаб хусусиятларини, бу иш юқори илмий малака ва кўникмаларни талаб қилишини инобатга олиб, Институтнинг қадимий қўлёзмаларни реставрация қилиш ва сақлаш билан шуғулланувчи ходимларини молиявий рағбатлантириш чоралари ҳам белгиланган.

Қарорда ўз ечимини топган муҳим масалалардан яна бири – бу бой ва турфа ёзма меросимизни намойиш этиш мақсадида Институтнинг Шарқ қўлёзмалари музейини яратишдир. Музейда қўлёзмалар фондида мавжуд коллекцияларнинг энг ёрқин намуналари намойиш этилади.

Ушбу қарор давлатимиз томонидан илм-фаннинг ролини кучайтириш, мамлакатнинг интеллектуал салоҳиятини мустаҳкамлаш, академик институтларнинг моддий-техника базасини яхшилаш ҳамда тарихий ва маданий ёдгорликларни тизимли ва илмий асосда сақлаш бўйича амалга оширилаётган комплекс чора-тадбирларнинг мантиқий давоми бўлиб, у барчамизни бой маънавий меросимизни кўз қорачигидек асраш, уни бугунги ва келажак авлодлар учун хизмат қилдиришга даъват этади.